الله الرحمن الرحيم

Ketabton.com

The Digital Library

السلام عليكم

دپوهيالي فياض کل مظلوم يار علمي کنفرانس ته

نه راغلاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکنفرانس موضوع

د افغانستان جیوپولیتیک موقعیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

افغانستان د آسیا په جنوب کې دحساس جغرافیایي موقعیت درلودونکی دی، چې دا جغرافیائي موقعیت د تاریخ په اوږدو کې ددي باعث شوی دی چې افغانستان د یو ښه جیوپولیتیکي موقف درلودونکی واوسی.

افغانستان کله هم د یو دهلیز په توګه د غرب نه شرق ته د تلو لار وه او کله هم د هند د دروازی حیثیت غوره کړی، چې بیا وروسته په نولسمه پیړی کې د یو (بفرستیت) یا حایل په توګه د ابر قدرتونو تر منځ کارول شوی دی چې دا ټول ددي ښکارندویي کوي چې زموږ هیواد د تاریخ په اوږدو کې په مختلفو شکلونو د یو مثبت جیوپولیتیکي موقف لرونکی وو چې له همدی امله د تاریخ په مختلفو پړاوونو کې د ابر قدرتونو د سیالیو میدان ګرځیدلی، او ددي جیوپولیتیکي موقعیت څخه لویو قدرتونو د خپل ستراتیژیکو پلانونو په عملي کولو کې کار اخیستی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخې

جيوپوليټيک مفهوم پېژندنه
ګډونوالو ته دافغانستان جيوپوليټيک موقعيت روښانه کول

مواد او کړنلاره

ددې کنفرانس دموادو ټولونه کتابخانه يي بڼه لري اودمختلفو نويواومعتبرو ټکسټ بوکونو اودانټرنيټ بېلابېلو ويب پاڼوڅخه په کې ګټه اخستل شوې چې ټول ماخذونه داخڅليکونو په پاڼه کې ځاى پرځاى شوي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیوپولیټیک مفهوم

جیو دځمکي په معنی او پولیتیک د سیاست څخه اخیستل شوی دی، چې په لغوی مفهوم د ځمکي د سیاست معنی افاده کوي.

او په اصطلاح کي هغه علم دی چي د جغرافیایي محیط تاثیرات د هیوادونو پر سیاستونو مطالعه کوی، او همدارنګه د سیاسي قدرتونو تر منځ د رقابت لاملونه واضح کوي.

جیوپولیتیک هغه علم دی ،چي جغرافیي منابع په محلي،ملي،منطقه ای او نړیواله کچه پیژندنه،ګټه اخستنه او له دي منابعو څخه په نړیوال سیاسي رقابت کي د ګټه اخستني پورته کولو علم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یادوونی وړ ده چي سیاسي جغرافیا د یو هیواد عیني شکل مطالعه کوی یعني په هغه هیوادکي(غرونه،سیندونه،سرحدات ، ترانزیتی لاری ...)تر مطالعی لاندی نیسی اما جیوپولیتیک بیا په خپل وار سره دهمدغه منابعو په نظر کي نیولو سره د یو هیواد سیاسي تګلاره په نړیواله سطحه مشخصوی.

د جیوپولیتیک موقیعتونو په مطالعه کي په مختلفو منطقو کي معمولاهغه منابع او امکانات دلویو قدرتونو توجه راجلبوي چي په زماني او مکاني لحاظ هغه ته تقاضا ډیره وي لکه په اوسنی پیری کي طبعي منابع، حساس تنګي او لویي ترانزیتي لاري هغه موارد دي چي لوی قدرتونه یې د ترلاسه کولو لپاره خپلمنځي رقابت کوي.

جیوپولیتیک د یو هیواد جغرافیایي وضعیت سره مستقیمه اړیکه لري او جیوپولیتیک د هیوادونو د سیاستونو منشاء تشکیلوي او د همدي سیاستونو په نظر کي نیولو سره په عمل کي مبارزه کوي او هرهېواد ځان ته ذ یو قوي اود ډاډ وړ جیوپولیتیکی موقیعث پیدا کولو په لټه کي وي، چي په اوسنی پیری کي هر هېواد غواړي چي پر طبعي منابعو، ترانزیتي لارو، لوړو څوکو، آزادو اوبو او داسي نورو د اهمیت وړ مواردو باندی تسلط ولری چي په دی برخه کي بیا لوی او کوچني هیوادونه په خپل منځ کي رقابت تر سره کوی، او جیوپولیتیک ټول هیوادونه د هغوی موقیعت ته په کتو سره د نړیوال رقابت میدان ته ور معرفي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیوپولیتیک تاریخی بهیر

د جیوپولیتیک اصطلاح دلومړي ځل لپاره په ۱۹۲۲م کي د یو سویډني عالم لخوا چې رودلف کلیین نومیده وکارول شو.

او د شلمي پیړی د شروع څخه وروسته دا علم په اکاډمیکو مرکزونو کي د یو نوي او ځوان علم په توګه تر څیړني لاندې ونیول شو، اما په حقیقت کي دا علم په نړۍ کي د ډیر پخوا څخه موجود وو او لویو امپراطوریو به ددې علم د اساساتو څخه د خپل قلمرو د پراخوالي لپاره کار اخیست.

په ۱۹ پیړۍ کې دبرتانیي مستعمراتي بریا او د روسي رقابت ددي هیواد سره سیاسي څیړونکي د جیوپولیټیک اهمیت ته متوجه کړل چې دي هیوادونو په هندوستان، افغانستان او مرکزی آسیا کي د خپلو منافعو د ساتلو لپاره په رقابتونو شروع وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جیوپولیتیک کې موثر عوامل

ثابت عوامل

جغرافيايي موقعیت
ساحلی موقعیت
دخاورې وسعت
توپوګرافیکی وضعیت

متغیر عوامل

جمعیت
طبیعي زیرمې
سیاسی جوړښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان مطلقه موقعیت

د مطلقه موقعیت له مخې افغانستان په لاندې طول البلدونو او عرض البلدونو کې ځای لري.
افغانستان په شمالي نیمه کره کې د عرض البلد کرښو په ۲۹ درجو ، ۲۲ دقیقو او ۵۳ ثانیو او د ۳۸ درجو ، ۲۹ دقیقو او ۳۷ ثانیو او په ختیځه نیمه کره کې د ختیځو طول البلد کرښو په ۶۰ درجو، ۲۸ دقیقو او ۴۱ ثانیو اود ۷۴ درجو، ۵۱ دقیقو او ۴۷ ثانیو په منځ کې پروت دی.

- د افغانستان زیات اوږدوالی له شمال ختیځ څخه جنوب لویدیځ لورې ته یاني له یولي درې څخه تر ملک سیاه غر پورې ۱۵۳۰ کیلو متره او زیات پلن والی یې له خم اب څخه تر چګایي غرونو پورې ۹۱۲ کیلومتره دی
- اوس مهال چې افغانستان په وجه کې راګیر هیواد دی دغې هیواد ته تر ټولو نژدې بحري بندر د کراچۍ بندر دی چې له تورخم څخه ۱۱۲۳ کیلو متره واټن لري . پداسې حال کې چې د هند بحر او افغانستان تر منځ په سیده توګه (نیغ په نیغه) واټن تردې ډیر کم دی یاني له هلمند ولایت څخه تر د کراچۍ شمال غرب لورې پورې ۳۹۰ کیلو متره واټن شتون لري.
- د افغانستان په شمال کې تاجکستان ، ازبکستان او ترکمنستان جمهوریتونه ، لویدیځ ته یې ایران او ختیځ لورې ته یې د چین سنکیانګ ولایت په جنوب او جنوب ختیځ کې له پاکستان سره ګډه پوله لري
- افغانستان په نیمه شمالي کره کې تخمیناً ۶۵۲۲۲۵ کیلومتر مربع پراخوالي په لرلو سره له روسیې پرته نور د ټولو اروپایي هیوادونو څخه پراخ هیواد دی او د اسیایي ملکونو سره د پرتله کیدو له مخې له چین ، هند ، سعودي عربستان ، ایران ، منګولیا ، اندونیزیا ، پاکستان ترکیې او برما څخه وروسته په لسمه درجه کې راځي او د پراخوالي له مخې د نړۍ څلویښتم هیواد دی

د افغانستان پولې او
ډیورنډ کرښه
تاجکستان
شیرعلي خان پوله
۱۸۰۰ کیلومتره
خم آب
ترکمنستان
ریگجوي پوله
۵۴۰ کیلو متره
ذوالفقار دره
بلخ
افغانستان
هرات
کابل
لوی ننګرهار
لوی کندهار
فخري پوله
ایران
میکمهان پوله
۴۷۵ کیلو متره
د ملک ساه غرونه
بلوچستان
ډیورنډ سرحدي کرښه
۲۵۰۰ کیلو متره
پښتونخوا
پاکستان
د جمو کشمیر سره پوله
۱۰۲ کیلو متره
د چین سره پوله
۹۶ کیلو متره
Prepared by:Eng.M.Sharif(Jalalzai)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان توپوګرافيکي جوړښت

- توپوګرافيکي جوړښت د ځمکې خارجي شکل ته ويل کيږي چې مختلف موضوعات لکه (لوړې، ژورې، سرحدات، او د اوبو شبکې) تر مطالعې لاندې نيسي.
- افغانستان د توپوګرافيکي جوړښت له پلوه اکثرا په غرونو پوښل شوی دی او ۴/۵ حصه يې غرونه تشکيلوي، د هندوکش غرونه يې په مرکزي ساحه کې واقع شوي دي چې ۷۰۰ کيلومتره اوږدوالی لري او د يوې لیندۍ په شکل واقع شوي دي، د دې غرونو لوړې څوکې تر ۷۰۰۰ مترو او لمنې يې تر ۳۵۰۰ مترو پورې د بحر د سطحې څخه ارتفاع لری.

د افغانستان طبعي توپوګرافيکي جوړښت د طبعي عوارضو له مخې په دريو برخو ويشل شويدی.

۱-لوړ ساحات: چې د سمندر د سطحې څخه تر ۲۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۲-ټيټ ساحات: چې د سمندر د سطحې څخه د ۵۰۰ نه تر ۳۰۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې واقع شوي دي.

۳-هوار ساحات: هغه سيمې چې ډيره کمه ارتفاع لري او معمولا هوار دی.

او همدارنګه کم ارتفاع لرونکې سيمې په دريو حوزو ويشل شوي دي(د آمو حوزه، د هلمند حوزه، د ننګرهار حوزه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان په موقعیت دجیوپولیټیکي عواملو موثریت

جغرافیایي موقعیت او په هغه پوري مربوط مشخصات د جیوپولیتیک د ثابتو عواملو څخه ګڼل کیږي او د هیوادونو په جیوپولیتیکي موقعیت باندې د پام وړ تاثیر لری.

- **افغانستان د جغرافيې موقعيت د آسيا په مرکزکې د يو څلورلارې په توګه**
- **هند بحرته د ځمکې تر ټولو لنډه لاره**
- **د مرکزی آسیا بی سارو منابعو ته د رسیدلو یوه لنډه لار**
- د تاريخ په اوږدو کې د ختيځ او لويديځ د ارتباطي پل په توګه

د افغانستان دجیوپولیټیک ارزښت په اړه انګلیسي مؤرخ پروفیسور تاین بی داسي وایي (افغانستان د یو خاص جغرافیایی وضعیت په اساس چي د بل هر عامل څخه د اهمیت وړ دی د آسیا په تاریخ کي لوړ ځای خپل کړی، ځکه چي یو غرنۍ لار د آسیا پر څلور لارو باندی واقع شوی او د یو پخوانۍ بندرګاه حیثیت یې غوره کړی دی.)

د میر غلام محمد په آند افغانستان د آسیا پر څلور لاري واقع شوی او د سیاست او اقتصاد له نظره یې ډیر مهم رول لوبولی، چې د دریو حوزو د وصل مرکز تشکیلوی یعنی د ایران، هند او مرکزی آسیا د یو ځای کېدو نقطه ګڼل کیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان جیوپولیتیک او جیوستراتیژیک موقف په سیمه او نړی کې

بی له شکه ویلای شو چې افغانستان د تاریخ په اوږدو کې د لوړو غرونو او لویو ډاګونو له امله د مرکزي آسیا یو د حساسو او ستراتیژیکو سیمو په کتار کې حسابیږي، چې له همدی امله د سیمې او نړۍ تر ډېرو فشارونو لاندی واقع شوی دی.

هیوادونه کولای شی د افغانستان د جیوستراتیژیک موقعیت نه په ګټه اخیستلو خپل اقتصادی مناسبات د مرکزي آسیا نه نیولی تر جنوبی او لویدیځې آسیا پورې تأمین کړی.

د افغانستان جیوپولیتیک او ستراتیژیک موقف تر ډیره بریده ددې هېواد د طبعي او جغرافیایي موقعیت تر تاثیر لاندې دی.ددې هیواد موقعیت د حساسو او ستراتیژیکو لارو پر سره او د هغې نږدېوالي غربي او جنوبي آسیا ته ډېر د اهمیت وړ ګڼل کیږي، دا هېواد د طبعي جوړښت له نظره په یوه ډېره حساسه او غرنۍ سیمه کې واقع شوی چې د اهمیت له پلوه مرکزي آسیا ته د حساس جیوپولیتیکي او ستراتیژیکي موقف لرونکی دی، د ګڼو غروو موجودیت په دې سیمه کې د یرغلګرو لپاره لویه ستونزه بلل کیږي چې د هندوکش غرونه یې په دفاع کې ډېر رول لوبوي او ددې هېواد د موقف نه یې د تاریخ په اوږدو کې دفاع کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان ستراتيژيک موقعيت

افغانستان له پخوا څخه ډير غوره ستراتيژيک موقعيت لري ځکه چي دهندوکش عظمت لرونکي اودفاعي غرونو،پاروپاميزاد ،سپين غر،دسليمان غرونه اوپه ذکرشوو غرونوکي دفاعي دري لکه د اندراب دره،دغوربند ، باميانو ،وريښموتنګی_ سالنګ اودکونړ دري اوهمدارنګه سيندونه او لګدي يي چي له يوي خوا هيواد سمسوروي اوله بله پلوه ديرغلګرو په وړاندي طبعي کلک سنګرونه اومرچلي دي.چي په بيلا بيلومرحلوکي ورڅخه دهمدي موخي لپاره کارا خيستل شوی دی ، د بيلګي په توګه دهمدي سيمي ستراتيژيک ارزښت و چي لوي سکندردنړۍ نيوني په موخه په هرات ،کندهار،کابل ، پروان او کنړ کي له داسي ستونزوسره مخ شو چي په هرځای اوسيمه کي يي د نابرو حملو له کبله دومره تلفات وركړل چي دکارد سستوالي څخه يي مور په يونان کي نوره تنګه اوپه قهرشوه اوسکندرته يي خط وليکه چي ستاد بخت ستورئ په غورځيدودی اوکه د بلي لانجي سره لاس اوګريوان يي؟

په همدي ترتيب سره لدي چي چنګيز د افغانستان ډيري برخي کنډواله کړي ،خوپه باميانواو پروان کي د افغانستان د وګړو له املهٔ دعبرت درس له ځانه سره ګور ته يوړ.

انګليسانو هم له افغانانوسره په دريو جګړوکي ددي سيمي ستراتيژيک اهميت وليدو، لکه چي دافغان انګليس په دوهمه جګړه کي دانګريزانو ذولس زره عسکرو څخه يوازي ډاکتر برايډن وکړای شو چي د خيبر قرارګاه ته ځان ورسوي.

پخواني شوروي اتحاد هم غوښتل چي دافغانستان دنيولوپه ترڅ کي د جنګ خوند وڅکي ،خوددي هيواد ستراتيژيک موقعيت هغوي ته داسي ماتي ورکړه چي د تل لپاره يي اشتراکي نظام د نړۍ په نقشه کي ورک کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

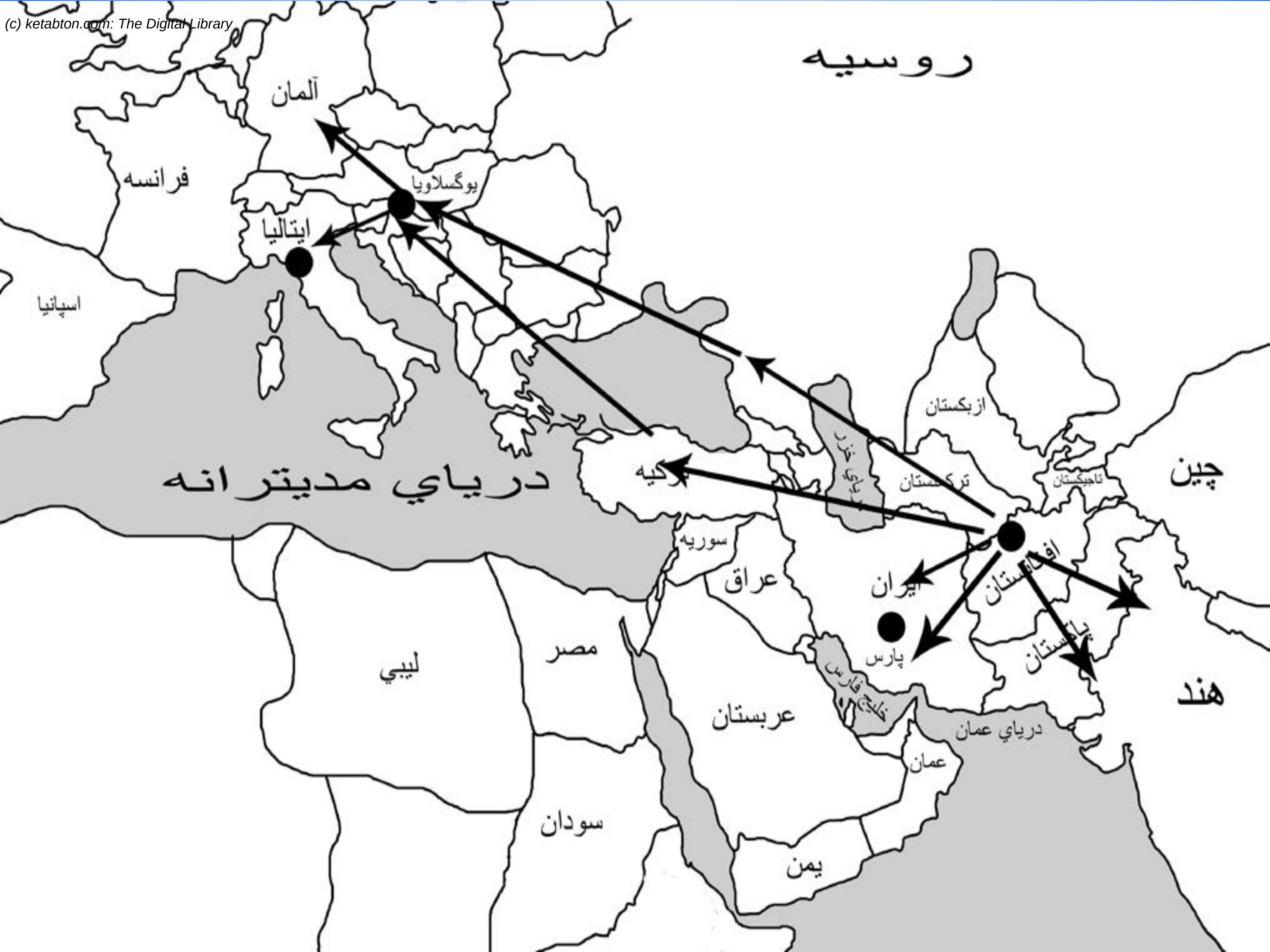

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان لپاره د لاجوردو سوداګريزې لارې اقتصادي ارزښت

- د لاجوردو مسير چې افغانستان د ترکمنستان، اذربايجان او ګرجستان له لارې له اروپا سره نښلوي د افغانستان لپاره فوق العاده اقتصادي او تاريخي ارزښت لري.
- دغه لاره به له يوې خوا د وربښمو د لرغوني لارې پخوانی ټرانزيتي مسير يو ځل بيا راژوندی کړي او له بل پلوه به افغانستان د اروپا، منځنۍ ختيځ او سويلي اسيا ترمنځ د ارتباط يوې مهمې کړۍ حيثيت پيدا کړي، چې د ټرانزيټ له درکه به هر کال په مليونونو ډالر عوايد د افغانستان په برخه شي.
- دغه لار به د افغانستان، ترکمنستان، اذربايجان او ګرجستان لپاره نه يوازې ټرانزيتي لاره وي چې سوداګريزه راکړه ورکړه به پکې ترسره کېږي، بلکې د منځنۍ اسيا هېوادونه غواړي چې د دې لارې په اوږدو کې پرنورو لويو زېربنايي پروژو پانګونه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

د لاجورد سوداګریزې لارې هوکړه لیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان لپاره د چابهار بندر اقتصادي ارزښت

- د چابهار بندر د ایران په سیستان او بلوچستان ولایت کې، چې د ایران جنوب ختیځ لوري ته پروت دی، موقعیت لري. دا بندر اوبو ته د افغانستان د مستقیم لاسرسي او د هند لپاره د افغانستان او ایران له لارې د منځنۍ اسیا هېوادونو ته د لاسرسي لپاره خورا ډېر او ستراتیژیک ارزښت لري.
- له چابهار بندر څخه د افغانستان د سرحدي ولایت نیمروز تر مرکز زرنج پورې ۸۸۳ کیلو متره لاره ده. په ۲۰۰۹ زېږدیز کال کې له زرنج تر دلارام پورې سړک د هند د سرحدي سړکونو د اداري له خوا ورغول شو. دا سړک د افغانستان څلورو مهمو ولایتونو هرات، کندهار، کابل او بلخ ته د رسېدو غوره لاره بلل کېدای شي.
- دغه راز چابهار بندر د مرکزي اسیا هېوادونو لپاره د هند سمندرګي ته د لاسرسي موندلو تر ټولو غوره لاره ده. د دې لپاره به د ایران او افغانستان له لارې د ۷۲۰۰ کیلو مترو په واټن له شماله د جنوب پر لور دهلیز جوړېږي او تر څنګ به یې هندوستان و کولای شي، په پراخه توګه د منځنۍ اسیا پنځو مارکېټونو، روسیې او په نهایت کې اروپا ته لاره پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

دچابهار سوداگریزې لارې هوکړه لیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

RECCA

پنځه اړخیزه د اوسپنی کرښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دافغانستان لپاره دټاپي پروژې ارزښت
- ۴۰۰ میلیونه ډالره کلنی حق العبور
- زرګونه کاري فرصتونه
- د بریښنا فرعي سټیشنونه
- اقتصادي وده
- دحکومت دعوایدو ډیروالی
- دصنایعو پراختیا
- دصنعتي حرارتي بریښنا تولید
- په سیمه کې دافغانستان د جیوپولیټیک موقعیت تثبیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

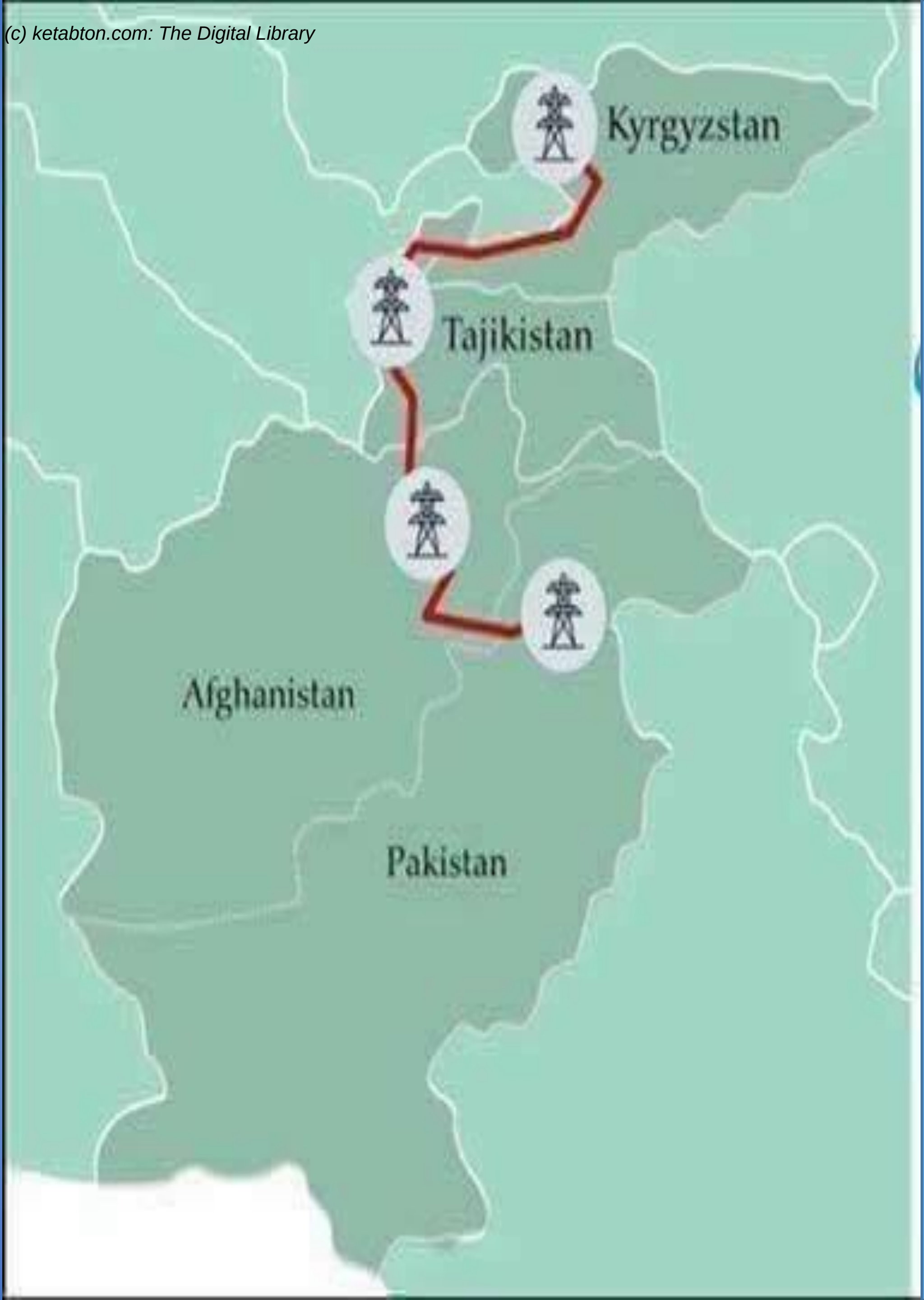

دافغانستان لپاره دکاسا زر دبریښنا
مزو غځولوسیمه ایز ارزښت

د" کاسا۱۰۰۰" پروژه ، له ترکمنستان، قرغزستان او تاجکستان هېوادونو څخه د افغانستان له لارې پاکستان ته د بریښنا د انرژۍ د لېږد پروژه ده چي پر بنسټ به یی ۱۳۰۰ میګاواټه بریښنا دافغانستان او تاجکستان له لارې، پاکستان ته ولېږدول شی، چي دخپرو شوو راپورونو په اساس به لدې څخه ۳۰۰ میګاواټه بریښنا افغانستان په ارزانه بیه واخلی او پاتې ۱۰۰۰ میګاواټه به پاکستان ته انتقال شی چي دچارواکو په وینا ددې پروژې په عملی کېدو سره به افغانستان ته په کال کې ۴۵ میلیونه ډالره دترانزیټ حق ورکول کېږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Economic Activity and Land Use

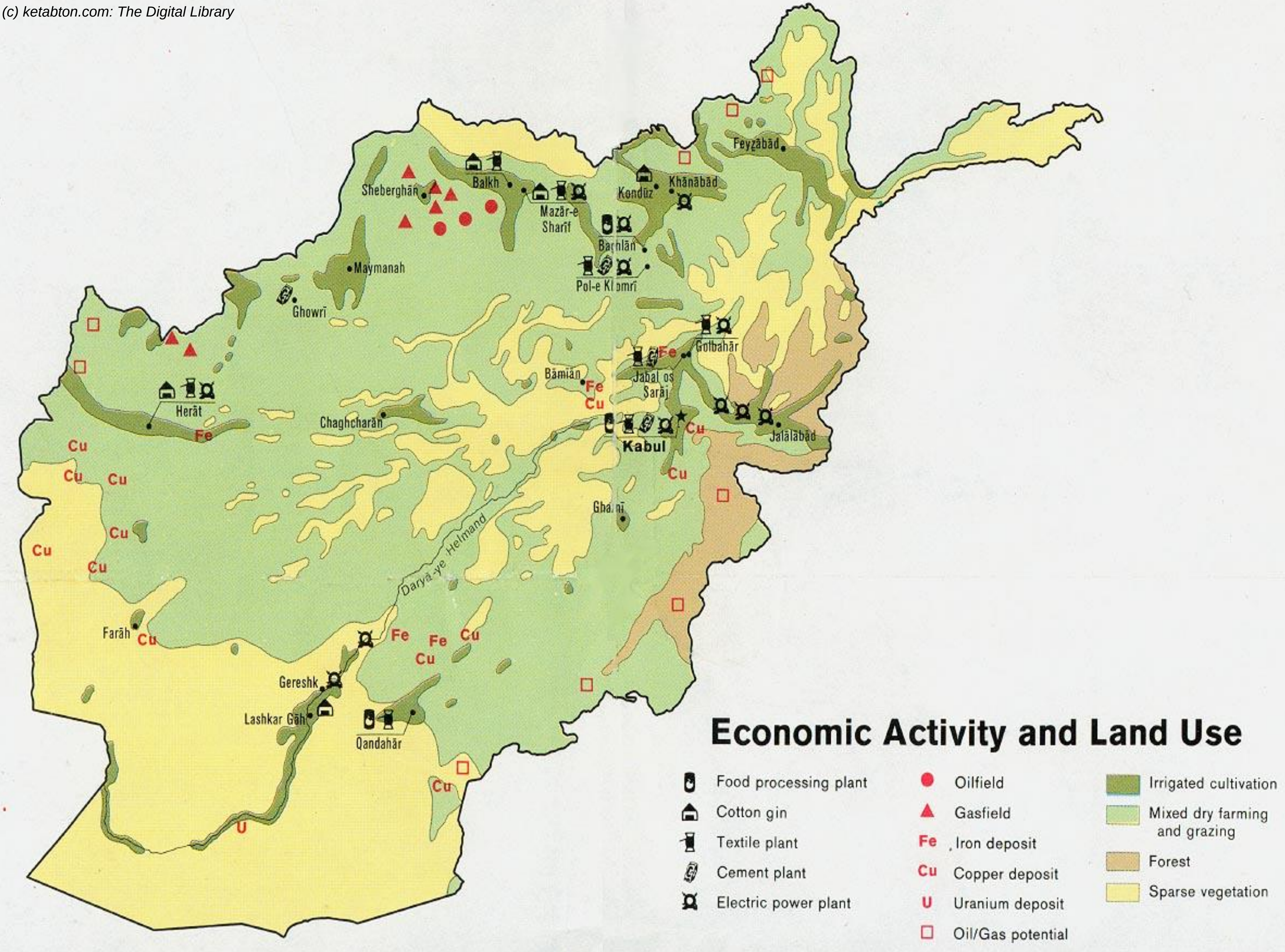

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله:

ددی موضوع له څیړنې نه دا معلومیږي چې:

- افغانستان دآسیا په جنوب کې پروت یو غرني هېواد دی ، چې تل یې دخپل مهم ستراتېژیک دریځ له امله دپردو نیواکرو درانه ګزارونه په ځان زغملي دي.
- افغانستان دمرکزي آسیا هېوادونو ،دهند نیمه لویې وچې او منځنې ختیځ هېوادونو سره دنښلوونکي پل په توګه خورا ارزښتناکه سیمهٔ ده ، چې په بېلابېلو وختونو کې دوخت پراختیا غوښتونکو یرغلګرو دا خاوره دخپلو سیاسي او ستراتیژیکو اهدافو دلاسته راوړلو په موخه دیوې وسیلې په توګه کارولی دی.

دانګلیسانو او روسانو ترمنځ افغانستان د حایل په توګه ټاکل یو ډېر شوم امر و ، نه یوازې دا چې دې هېواد خپل طبعي سرحدونه دانګلیسانو او روسانو په لویه لوبه کې له لاسه ورکړل ، بلکې له مادي او اقتصادي پلوه یې هم ددې هېواد د پرمختګ تولې چینې وروچې کړې.

د افغانستان موجودیت د یوې څلورلارې په حیث د آسیا په مرکز کې.

دافغانستان نږدیوالی روسې او چین ته/

د افغانستان موقعیت د مرکزي آسیا د بې ساریو منابعو تر څنګ.

د افغانستان موقعیت د آسیا په مرکز کې دیو ثابتې ترانزیتي لارې په توګه د مرکزي آسیا د هېوادونو لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه :

۱- د یو قوي او متمرکز حکومت جوړول او د ولس د علمي سطحې د پراختیا لپاره لازم اقدامات ترسره کول.

۲- د هېواد جیوپولیتېک موقعیت ته په کتو سره د یوې ملي ستراتیژي جوړول او د هغه په چوکاټ کې د ملي منافعو تأمین.

۳- د نړۍ د هېوادونو سره په سیاسي روابطو کې د اندول ساتنه تر څو دهیواد استقلال تر سوال لاندې را نه شي.

۴-په نړیوالو معاهداتو کې د مساوات او برابرۍ د حق مراعاتول تر څو ددي هېواد د جیوپولیتېک موقعیت څخه ناوړه ګټه پورته نه شي او همسایه هېوادونه هم تر تهدید لاندې را نه شي.

۵- د هېواد واکمنان باید د هېواد د سیاسي موقف په نظر کې نیولو سره سیاسي کړښو څخه په سمه توګه ساتنه وشي او ملی منافع تأمین کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

1. پژوهش، محمد امین(۱۳۸۸). سیر تاریخی افغانستان از آریانای باستان تا اخیر قرن نزدهم میلادی.مطبعه دولتی کابل.
2. حافظ نیا ، محمد رضا(۱۳۹۰). اصول و مفاهیم جیو پولیتیک.انتشارات: استان تهران.
3. سعیدی، احمد(۱۳۹۱). افغانستان آماجگاه فتنه ها و آسیب ها.مطبعه: مسلکی افغان کابل.
4. طوفان، محمد نبي(۱۳۹۰). اهمیت جیو پولیتیک افغانستان برای کشورهای منطقه و جهان در مسیر تاریخ،انتشارات:مطبعه عسکری
5. عزتی، عزت الله(۱۳۸۲). جیو پولیتیک.نشر: ذره ایران تهران.
6. اسعدي، مرتضی و هوشنگ اعلم (۱۳۷۲). افغانستان (مجموعه مقالات). بنیاد دایره المعارف اسلامی
7. اطاعت، جواد (۱۳۷۲). ژئوپولتیک و سیاست خارجی ایران. نشر: سفیر (تهران).
8. پاپلي يزدي، محمد حسین (۱۳۷۳). افغانستان اقوام - کوچ‌نشینی. مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
9. روح زنده، جمیله (۱۳۸۴). گذری بر تاریخ روابط سیاسی ایران و افغانستان. تهران: انتشارات صبحدم.
10. شورماچ (نورستانی)، محمد اکبر (۱۳۵۰). جغرافیای عمومی افغانستان. کابل: مؤسسه انتشارات زروی.
11. عظیمی، محمد عظیم (۱۳۸۲). جغرافیای افغانستان. چاپخانه سعید.
12. علی آبادی، علیرضا (۱۳۷۳). افغانستان. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوع په اړه پوښتني

؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوري هيئت نظر

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پاملرنې او توجه مويوه نړى مننه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library